

EXAT 51 I NOVE TENDENCIJE NA CD-ROM-U

SNJEŽANA PINTARIĆ
Muzej suvremene umjetnosti
Zagreb, Hrvatska

Današnji Muzej suvremene umjetnosti u Zagrebu osnovan je 1954. godine kao Galerija suvremene umjetnosti. Od samog početka Galerija je uz svoju izložbenu djelatnost skupljala i muzejski materijal, tako da je u posljednjih 50 godina prikupila 6.000 umjetničkih djela suvremenih hrvatskih i inozemnih umjetnika, uglavnom nastalih od 1950. godine do danas. Usprkos svojem bogatom postavu i priznanjima u svijetu, Galerija nije preimenovana u Muzej sve do 1988. i još uvijek nije dobila prikladne prostore u kojima bi mogla izložiti svoj stalni postav. Stoga je kontinuirano izlagala samo dijelove svojega postava. Godine 1986. velik dio tadašnjeg postava bio je izložen na Gornjem gradu, u Muzejskom prostoru, na 3.000 m². Izložba je bila nazvana Ususret Muzeju suvremene umjetnosti. Kao i u samim počecima svojega djelovanja, Muzej je još uvijek lociran u dva stana od samo 800 m² na Gornjem gradu, a ostatak stalnog postava pohranjen je na nekoliko lokacija u gradu. Ipak, rješenje našeg problema prostora na obzoru je. Izgradnja nove zgrade Muzeja započela je krajem 2003 godine a njegovo otvorenje se planira za 2007.

Pedesete i šezdesete godine 20. stoljeća bile su izuzetno važno razdoblje i za

hrvatsku suvremenu umjetnost i za rad Muzeja. U 1950-ima na hrvatskoj se umjetničkoj sceni pojavila poslijeratna generacija umjetnika, prekidajući veze sa socijalističkim realizmom te idući novim, plamtećim stazama vizualne umjetnosti. Unatoč javnim raspravama, porast apstrakcije kao umjetničkog izraza osjetio se u izložbama u Zagrebu i na likovnoj su se sceni pojavila nova imena kao što su Murtić, Bakić i Džamonja. Ova događanja su velikim dijelom bila zasluga grupe Exat 51, grupe umjetnika i arhitekata čija su objava i rad uspostavili slobodu izraza i apstraktne umjetnosti. U 1960-ima Zagreb i Galerija suvremene umjetnosti postali su mjestom internacionalnih umjetničkih događanja. U to vrijeme započeo je pokret Nove tendencije, koji je obuhvatio izložbe i teoretske aktivnosti u konstruktivizmu i kinetičkoj umjetnosti. Poznati svjetski umjetnici kao što su Vasarely, Soto i Morellet došli su u Zagreb, a hrvatski umjetnici Richter, Picelj, Srnec, Dobrović, Knifer i Šutej izlagali su svoja djela paralelno s njima.

Zbog svega toga, ne iznenađuje što je naš CD-ROM posvećen upravo tim dvama desetljećima.

Kako smo i zašto izradili taj CD-ROM? Kao što sam rekla u uvodu, u našem stalnom postavu imali smo vrijednu građu: stotine djela konstruktivizma i kinetičke umjetnosti (slike, skulpture, grafike, reljefe, luminoplastiku) koje smo željeli pokazati publici na povremenim izložbama. Iskoristili smo priliku da prezentiramo tu zbirku u Portugalu 2001. godine, u Centro Cultural de Cascais. Riječ je o lijepom, novom izložbenom prostoru površine 1.500 m², smještenome u bivšem samostanu. Mu-

zejski savjetnik mr. sc. Marijan Susovski dugo je studiozno pripremao tu izložbu, koja je dobila najbolje ocjene. Pred sam kraj izložbe u Portugalu, svjesni da ćemo ponovno morati sva ta antologijska djela pohraniti na neodređeno vrijeme, rodila se ideja o izradi CD-ROM-a izložbe. Gospodin Susovski je u izložbu već bio uključio nekoliko videozapisa koji su ilustrirali usporedna umjetnička događanja u Zagrebu u to vrijeme: Zagrebački glazbeni biennale, Zagrebačku školu crtanog filma i događanja vezana uz eksperimentalni film i video. Shvaćajući umjetničku vrijednost i važnost razvoja novih medija, Muzej je 1970-ih osnovao Centar za fotografiju, film i televiziju. Taj muzejski audiovizualni centar prikupio je bogat dokumentarni materijal o svim izložbama, predavanjima umjetnika i kritičara koji su posjetili Zagreb i sl.

Razmišljajući o CD-ROM-u, idući logičan korak bilo je uključivanje postojećih videozapisa. CD-ROM je proizvela firma Atanor, čiji je direktor gospodin Feđa Fatičić dobar poznavatelj šezdesetih i prijatelj glavnih osoba umjetničke scene u to vrijeme. Gospodin Fatičić je suautor koncepcije CD-a, zajedno s gospodinom Susovskim, i njegov umjetnički direktor. Tijekom rada na tom projektu kao konzultanti su im se pridružili Ivan Picelj, umjetnik i dizajner i jedan od snivača pokreta Nove tendencije, te Nikša Gligo, muzikolog. Tim timski radom vrsnih stručnjaka uskoro je ideja o skromnom CD-ROM-u prerasla u ideju o stvaranju prave "enciklopedije" o kulturnom životu u Zagrebu toga vremena. Nakon velikih napora na izradi CD-a, dodatnog skupljanja materijala, prijevoda i sinkronizacije, dobili smo "proizvod" koji je nagrađen srebrnom

medaljom na Festivalu audiovizualnih medija u muzejima u Sao Paulu 2002. godine.

Što sadržava CD-ROM i kako je strukturiran?

Polazna ideja o CD-ROM-u kao dokumentu izložbe proširena je u kompleksnu prezentaciju cijeloga povijesnog razdoblja koje je ostavilo dubok trag na području umjetnosti, glazbe, dizajna, filma, videa i crtanog filma. Hrvatska radio televizija, arhiv Zagrebačkoga glazbenog biennala, Zagreb-film i gospodin Vladimir Petak obogatili su taj CD-ROM dodatnim dokumentarnim materijalima, filmom, glazbom i videozapisima.

On sadržava i tekstove stručnjaka o grupi Exat i pokretu Nove tendencije, Zagrebačkoj školi crtanog filma, eksperimentalnom filmu i videu, hrvatskom dizajnu i glazbenom biennalu, kao i virtualnu šetnju izložbom u Kulturnom centru u Cascaisu, reprodukcije i podatke o svim djelima koja su ondje bila izložena, biografije umjetnika, videomaterijal i audiozapise, isječke iz crtanih filmova (uključujući jedini hrvatski film nagrađen Oskarom), intervjuue održane za vrijeme glazbenog biennala, inserte eksperimentalnih filmova, prve hrvatske videoradove te podatke o sudjelovanju umjetnika na izložbama Novih tendencija. Uz CD je publicirana i brošura sa svim tekstovima.

Posebna je pozornost pridana estetskoj strani projekta. Htjeli smo da dizajn odražava postignuća 1960-ih ali prilagođena novome mediju kako bi CD bio lako čitljiv i pregledan na monitoru. Navigacija kroz različite dijelove vrlo je jednostavna i prilagođena najširem krugu korisnika. U nekim situacijama govornik dodatno pojednostavnjuje razumijevanje

(npr. pri izgovoru imena hrvatskih i stranih umjetnika koja su često zbunjujuća za manje informirane korisnike).

Na kraju bih još htjela reći da je projekt ponajprije namijenjen stručnim korisnicima - istraživačima i muzejskim arhivima, a ne širokoj javnosti jer nismo dobili, niti smo tražili, copyright za takvu upotrebu.

Ovaj opsežni projekt jedinstven je u hrvatskoj muzejskoj praksi i želimo nastaviti raditi takve projekte i u budućnosti da bismo prezentirali slične teme pune izazova.

PRESENTATION OF CD EXAT 51 & NEW TENDENCIES

The innovations that took place in Croatian visual art in the nineteen fifties and sixties profoundly influenced the whole of the country's cultural life, and even attracted international attention – the movement grew out of the work of a group of artists who called themselves Exat 51. The ideas they introduced inspired young artists of the Avantgarde in many different fields and brought about changes in art, architecture, design, experimental film, video-art, animated film and music – it is these innovations, and the varied areas of cultural life they influenced that we wish to present with this CD.

CD was awarded with Silver Medal at AVICOM Festival, Sao Paolo 2002.